

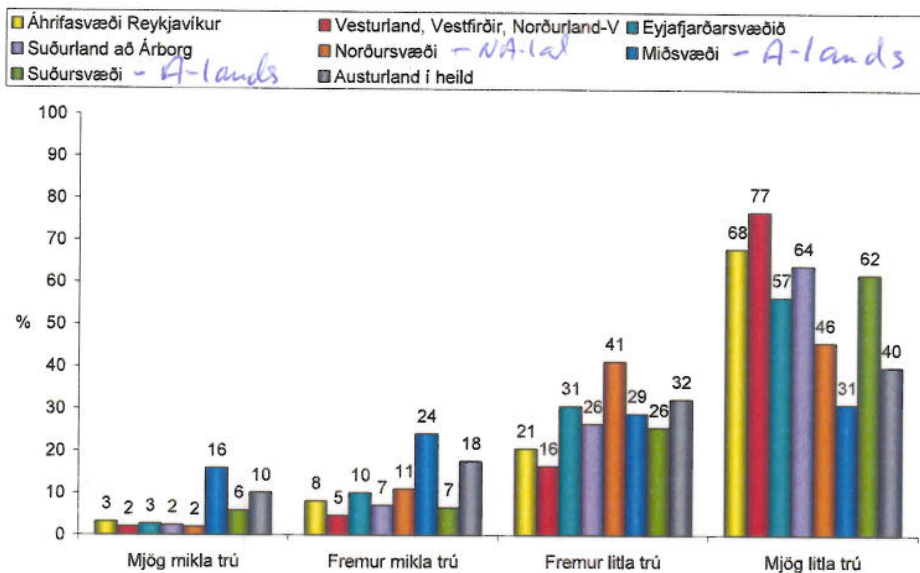

Mynd 1. Svæðaskipting í Austurlandskönnun II, vorið 2007.

Afmörkun áhrifapátta

Þrátt fyrir að unnt verði að greina áhrif af fyrirhuguðum framkvæmdum víða í samfélaginu er þó ljóst að tiltekin svið þess munu verða fyrir áhrifum umfram önnur. Þessi áhrif eru háð nálægð við framkvæmdirnar í tvennum skilningi. Annars vegar eru áhrifin merkjanleg vegna landfræðilegrar nálægðar. Þessi áhrif skapast til dæmis vegna umsvifa framkvæmdaaðilanna á virkjanasvæðum og lóð álversins, vegna flutnings á varningi og ferða starfsfólks til og frá vinnu. Hins vegar er um að ræða „félagslega nálægð“ þar sem tilteknir aðilar eru í miklum samskiptum við framkvæmdaaðilana eða jafnvel beinir þátttakendur í verkefninu án þess að vera endilega í mikilli landfræðilegri nálægð. Erfitt er að kortleggja þessi áhrif fyrirfram með nákvæmum hætti. Í ljósi þessa er hins vegar einkum við það miðað að unnt verði að merkja áhrif á eftirtalin svið: 1) Efnahag og möguleika fólks til að afla sér tekna, 2) vinnumarkað, 3) mannfjölda og búsetuþróun, 4) starfsemi sveitarfélaga og þjónustu þeirra, 5) húsnæðismál, 6) þjónustu almennt, 7) opinbera þjónustu, 8) nýtingu lands og auðlinda, 9) ferðaþjónustu, og 10) á lífsstíl fólks.

Þetta eru sömu þættir og til athugunar voru við mat á umhverfisáhrifum umræddra framkvæmda (Kjartan Ólafsson, Grétar Þór Eypórsson og Hjalti

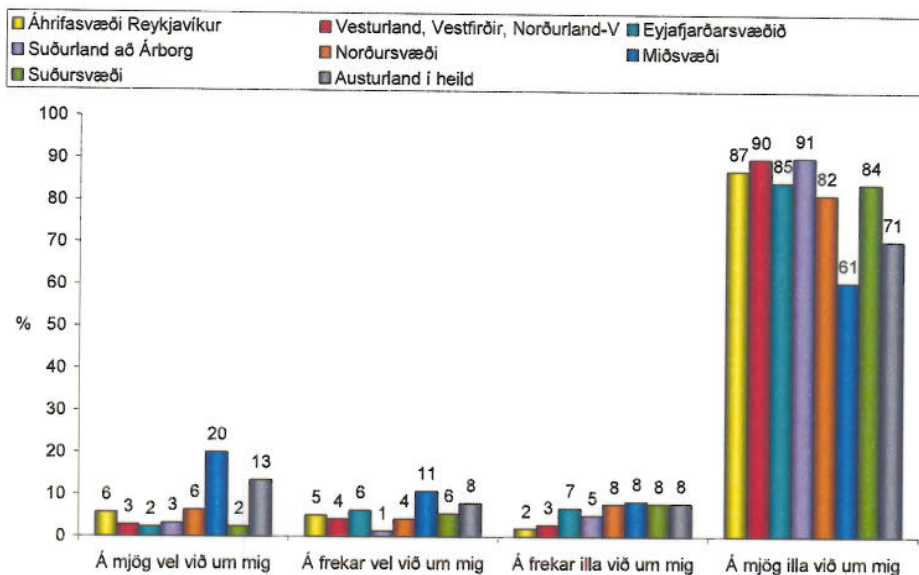

Mynd 13. Hefur þú mikla eða litla trú á bættri fjárhagslegri afkomu þinni í tengslum við starfrækslu álvers í Reyðarfirði?

Á miðsvæðinu eru heldur fleiri samanlagt sem hafa mjög mikla eða fremur mikla trú á bættri fjárhagslegri afkomu sinni vegna reksturs álversins, eða um 40% vorið 2007 í stað 35% haustið 2004. Helsta breytingin frá 2004 er líklega sú að þeim sem hafa mjög mikla trú á bættri afkomu hefur fjölgað á miðsvæðinu um 7 prósentustig og þetta gefur vísbendingar um að sú trú fólks sé að styrkjast að þar muni þessi áhrif þjappast saman og fólk farið að gera sér betur grein fyrir því en áður í hverju áhrif af rekstri álversins verða einkum fólgin.

Eigin þátttaka í framkvæmdunum

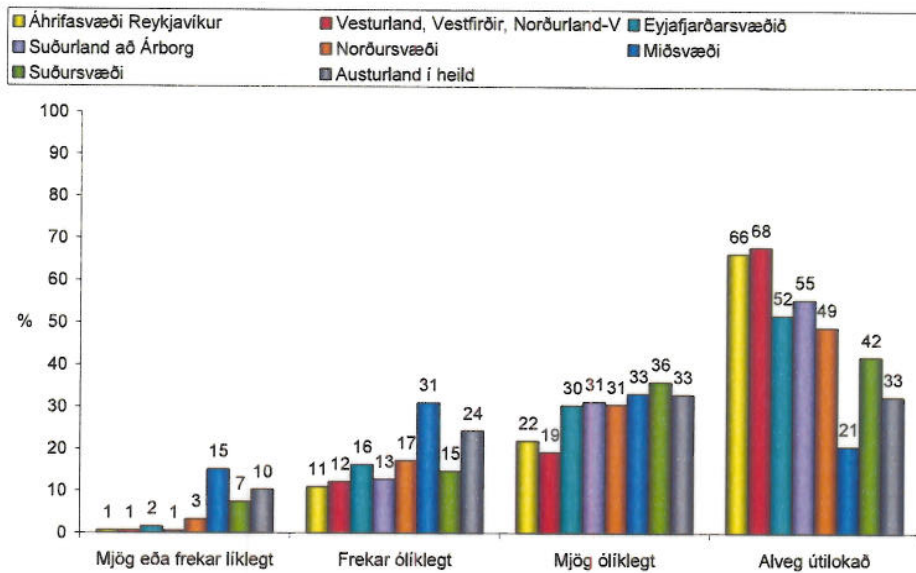
Til að mæla eigin aðkomu þátttakenda í könnuninni 2007 að stóriðjuframkvæmdunum voru þeir beðnir að taka afstöðu til fullyrðingar sem hljóðaði svo: „Ég hef verið að vinna við eða í tengslum við framkvæmdirnar“. Svörin má túlka á þann veg að þetta séu einstaklingar sem séu í beinum tengslum við framkvæmdirnar í gegnum vinnu sína. Ef þessi hlutföll eru greind eftir svæðum má sjá að rúm 30% fólks á miðsvæðinu sem er á aldrinum 18-65 ára tengist stóriðjuframkvæmdunum með beinum hætti í gegnum vinnu sína. Þau svæði sem komast næst þessu eru norðursvæðið með 11% og áhrifasvæði Reykjavíkur með álíka hlutfall. Þessi áhrif eru því næsta staðbundin sem er í samræmi við svörin við spurningum hér að framan og væntanlegan fjárhagslegan ávinning.

Mynd 14. Hversu vel eða illa á eftirfarandi fullyrðing við um þig? Ég hef verið að vinna við eða í tengslum við framkvæmdirnar.

Frá könnuninni 2004 má helst sjá þá breytingu á áhrifasvæðinu á Austurlandi að heldur fleiri segja þessa fullyrðingu eiga mjög vel eða frekar vel við um sig eða 21% í stað 16% árið 2004. Svipuð breyting á sér stað á öllum þremur undirsvæðunum þrátt fyrir að áhrifin séu langmest á miðsvæðinu.

Í könnuninni haustið 2004 og núna aftur vorið 2007 voru þátttakendur spurðir hvort þeim þætti það líklegt eða ólíklegt að þeir myndu sækjast eftir vinnu við álver í Reyðarfirði. Á áhrifasvæðinu á Austurlandi töldu um 10% svarenda það mjög líklegt eða frekar líklegt að þeir myndu sækjast eftir vinnu við álverið. Á miðsvæðinu er hlutfall þeirra sem áforma að sækja þar um vinnu mun hærra en annarsstaðar, eða um 15% og kemur það ekki á óvart. Á öðrum svæðum er það einkum á suðursvæðinu sem fólk hyggst sækjast eftir starfi, 7% svarenda þar telja það frekar líklegt eða mjög líklegt.

Mynd 15. Hversu líklegt eða ólíklegt er að þú munir sækjast eftir vinnu við álver í Reyðarfirði?

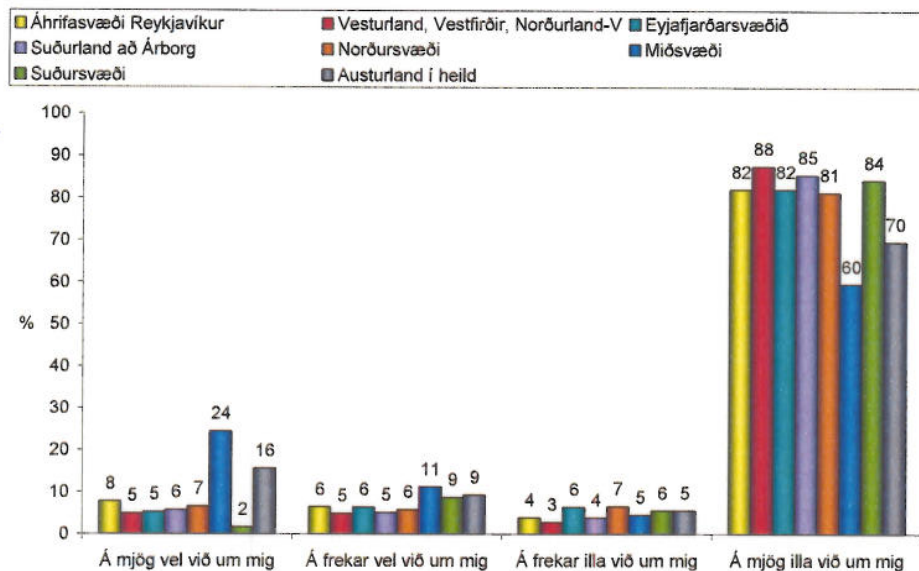
Þetta er mjög svipaðar niðurstöður og í síðustu könnun 2004 og t.a.m. er nákvæmlega sama hlutfall á miðsvæðinu sem telur þetta mjög líklegt eða frekar líklegt. Á suðursvæðinu má sjá litla fjölgun meðal þeirra sem eru þessarar skoðunar, eða 7% í stað 5% árið 2004. Á öðrum landsvæðum í könnuninni er áhugi á þessum störfum mun minni og kemur það ekki á óvart þar sem að í könnuninni 2004 kom fram að tengsl eru mikil milli fjarlægðar frá álverinu og áhuga á að sækjast eftir vinnu þar.

Ljóst er að bein þátttaka í framkvæmdunum eins og hún birtist í svörum við spurningunum hér að ofan er allstaðbundin og kemur það ekki á óvart. Á miðsvæðinu er bein þátttaka langmest. Einnig má sjá vísbendingar um þau ruðningsáhrif sem spáð var fyrir um áður en framkvæmdirnar hófust (Nýsir hf, 2001 og Skipulagsstofnun, 2001). Þannig eru hlutfallslega næstflestir svarendur af suðursvæðinu sem telja það mjög eða frekar líklegt að þeir muni sækjast eftir vinnu við álverið. Vegna fjarlægðar til þess vinnustaðar má telja líklegast að þetta mun hafa í för með sér búferlaflutninga frá suðursvæðinu inn á miðsvæðið. Þessi áhrif virðast ná minna til norðursvæðisins.

Óbein þátttaka í framkvæmdunum

Spurt var um það sem kalla mætti óbeina þátttöku í framkvæmdunum, s.s. um þátttöku fyrirtækja sem viðkomandi vinnur hjá og þátttöku náinna ættingja.

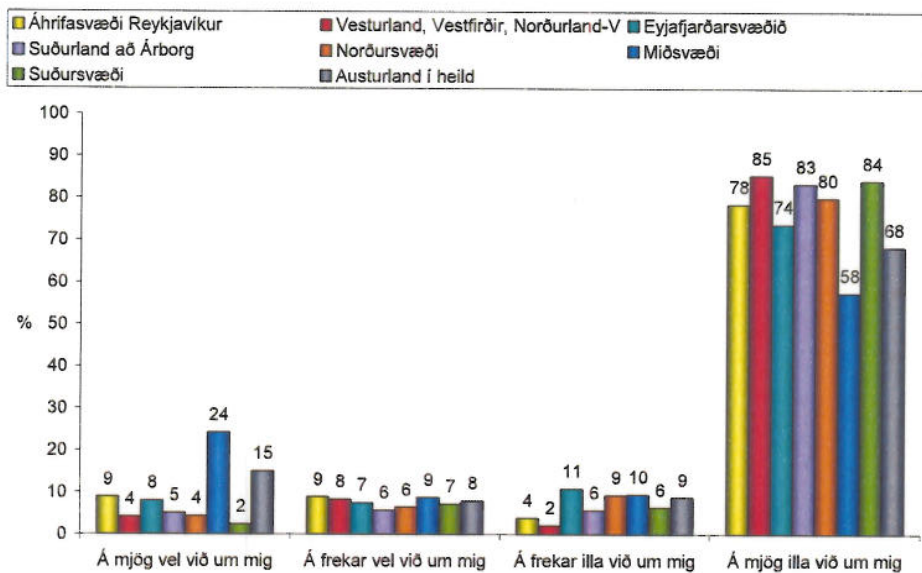
Svör við fullyrðingunni „Fyrirtæki/ aðili sem ég vinn hjá hefur verið að vinna við eða í tengslum við framkvæmdirnar“ leiðir í ljós að slík áhrif eru mjög staðbundin við miðsvæðið. Á miðsvæðinu eru 35% svarenda sem segja að slíkt eigi frekar eða mjög vel við sig. Það svæði sem kemst næst miðsvæðinu í þessu er áhrifasvæði Reykjavíkur en þar segja 14% þátttakenda þetta eiga mjög eða frekar vel við í þeirra tilviki.

Mynd 16. Hversu vel eða illa á eftirfarandi fullyrðing við um þig? Fyrirtæki/aðili sem ég vinn hjá hefur verið að vinna við eða í tengslum við framkvæmdirnar.

Líkar niðurstöður eru við fullyrðingunni „Fyrirtæki/ aðili sem ég vinn hjá hefur verið að selja vörur/þjónustu til framkvæmda aðila“. Áhrif af þessum toga eru samkvæmt þessu mikið bundin við miðsvæðið en þar eru um 33% sem segja að þetta eigi mjög eða frekar vel við í sínu tilviki.

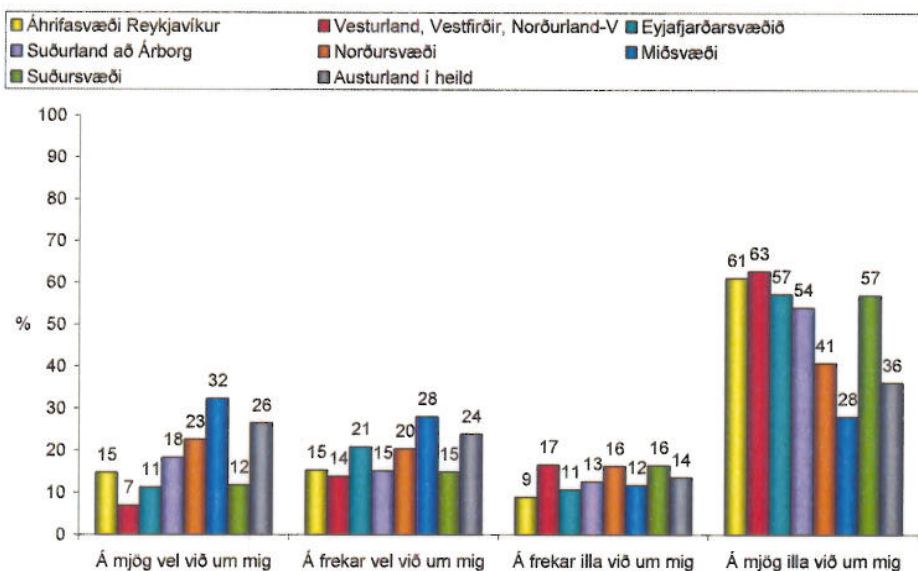
Á áhrifasvæði Reykjavíkur eru 18% svarenda þessarar skoðunar og á Eyjafjarðarsvæðinu eru þeir 15%. Annarsstaðar er þetta hlutfall lægra. Utan miðsvæðisins eru svona áhrif í meira mæli merkjanleg á helstu þéttbýlissvæðum landsins, líklega vegna þess að þar er meiri fjölbreytni í fyrirtækjaflórinni.

Mynd 17. Hversu vel eða illa á eftirfarandi fullyrðing við um þig? Fyrirtæki/aðili sem ég vinn hjá hefur verið að selja vörur/þjónustu til framkvæmdaaðila.

Næsta spurning varðar vinnu náinna ættingja eða vina við framkvæmdirnar.

Áfram er það á miðsvæðinu sem þessi áhrif eru mest áberandi.

Mynd 18. Hversu vel eða illa á eftirfarandi fullyrðing við um þig? Nánir ættingjar mínir eða vinir hafa verið að vinna við eða í tengslum við framkvæmdirnar.

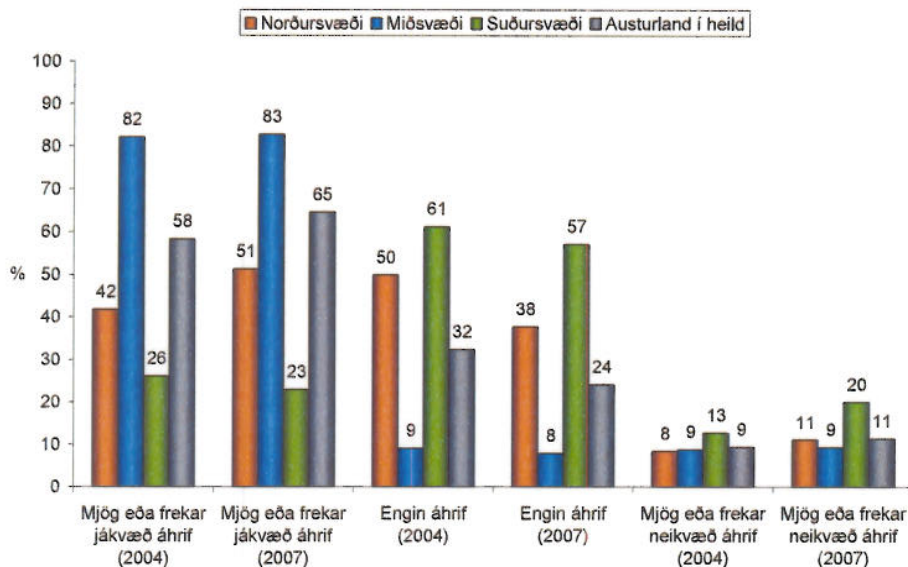
Þeir eru samtals 60% á miðsvæðinu sem segja þetta eiga mjög eða frekar vel við í sínu tilviki. Næst best á þetta við um svarendur á norðursvæðinu þar sem 43% segja þetta eiga mjög eða frekar vel við í sínu tilviki. Athyglisvert er hve suðursvæðið er laustengdara framkvæmdunum að þessu leyti þrátt fyrir að vera

skilgreint á sama hátt og Norðursvæðið hvað varðar fjarlægð frá framkvæmdunum.

Samandregið benda niðurstöður þessara þriggja spurninga, um það sem kalla mætti óbein áhrif, til þess að áhrif af þessu tagi eru í miklum mæli að koma fram á miðsvæðinu og í sumum tilvikum á helstu þéttbýlissvæðum landsins þótt fjarliggi. Athygli vekur að suðursvæðið virðist fremur vera afskipt hvað þessi áhrif varðar en norðursvæðið. Þetta er athyglisvert og rétt að hafa í huga að næst mestur áhugi er meðal þátttakenda þaðan á að sækjast eftir vinnu við álverið (og þar með líklega flytjast búferlum til miðsvæðisins) sbr. umfjöllun í kafla um beina þátttöku í framkvæmdunum.

Almenn áhrif á mannlíf

Í könnuninni vorið 2007 voru þátttakendur spurðir hvort þeir teldu að þegar á heildina er litið, að stóriðjuframkvæmdirnar hafi haft jákvæð eða neikvæð áhrif á mannlíf í þínu byggðarlagi?

Mynd 19. Hvort telur þú, þegar á heildina er litið, að stóriðjuframkvæmdirnar hafi haft jákvæð eða neikvæð áhrif á mannlíf í þínu byggðarlagi? Breyting milli nóvember 2004 og febrúar 2007.

Hér er um að ræða nokkra breytingu á svörum milli kannana 2004 og 2007. Á miðsvæði verður þó lítil breyting, rúmlega fjórir af hverjum fimm þátttakendum eru enn á þeirri skoðun að framkvæmdirnar hafi haft mjög eða frekar jákvæð áhrif í byggðarlögum á svæðinu. Á norðursvæðinu fjölgar þeim úr 42% í 51% sem telja að framkvæmdirnar hafi mjög eða frekar jákvæð áhrif í byggðarlagi